

Antaget 2022-02-17

RAMPROGRAM TORNS RYTTARFÖRENINGENS FASTIGHETER 2022-2032

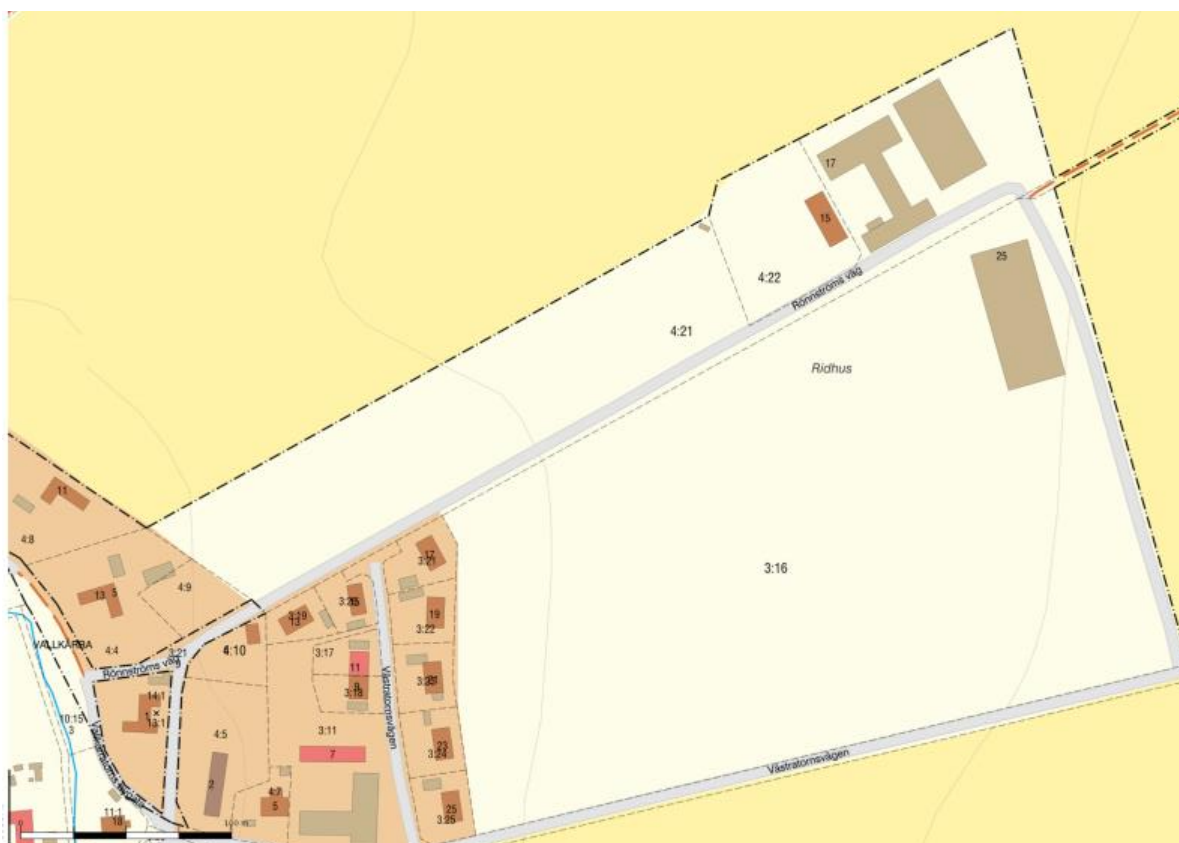

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INTRODUKTION	3
Om ramprogrammet och dess syfte	3
HISTORIA	7
Sammanfattning byggår	9
VERKSAMHET	10
Organisation	10
Situationsplan	11
Ekonomi	12
UTVECKLINGSOMRÅDEN OCH ÅTGÄRDER	13
Anläggningens karaktär	13
Arbetsmiljö	13
Djurskydd	14
Miljö och hållbarhet	14
Säkerhet	15
Tillgänglighet	17
Rum och funktionssamband	17
Anläggningens delar	18
PRIORITERINGAR ÅR 2022	31
TACK	34

INTRODUKTION

Torns Ryttaförening, organisationsnummer 845000-7508, äger fastigheterna Vallkärratorn 3:16 (cirka 6,2 hektar) och Vallkärratorn 4:21 (cirka 2,7 hektar) på Rönnsströms väg 17 i Vallkärra utanför Lund, kartkod 8235. Föreningen arrenderar Vallkärratorn 10:15 (cirka 2,4 hektar), Axelgård, av Lunds kommun. Hos Jordbruksverket (JV) är ponnystallet och Axelgård registrerade med nummer SE 290766 respektive SE290762. Båda är klassade som "Bad-, sport- och idrottsanläggning" där allmänheten har tillträde. De är befriade från fastighetsskatt, kommunal fastighetsavgift och har inget taxeringsvärde. Föreningen ska ha tillstånd för verksamhet med djur från Länsstyrelsen, vara med i JVs foderanläggningsregister samt i Svenska Ridsportförbundets (SvRFs) kvalitetssystem REQS.

Översiktskarta, Lantmäteriet.

Om ramprogrammet och dess syfte

I Sverige finns många ridanläggningar byggda på 1970- och 1980-talet som i likhet med vår behöver modernisering. Idag innebär bygge av ridanläggning andra krav än för 50 eller 100 år sedan; djurskydds krav, miljöbestämmelser, med mera. SvRF har därför tagit fram rådgivningsmaterialet "Hästanläggningar – En guide" som vi utgått ifrån i arbetet med detta ramprogram.

Ramprogrammet för tioårsperioden 2022-2032 är ett första steg för att förbättra vår anläggning. Här ska kända faktorer, förutsättningar och krav sammanställas. Planering är en förutsättning för att kunna utföra underhåll och utveckling på ett ekonomiskt sätt, med kvalitet och långsiktig hållbarhet. Det krävs framförhållning för att utreda insatser, planera ekonomin, söka stöd och mobilisera det ideella arbetet. Programmet handlar om utveckling av mark och byggnader,

underhåll, reparationer, ombyggnad och nybyggnad. Det ska uppdateras årligen vid budgetprocessen.

Detta ramprogram syftar till att planlägga det kontinuerliga underhålls- och utvecklingsbehovet, så att stora och kostsamma reparationer och byggnationer inte blir akut nödvändiga. Det syftar också till kontinuitet genom att viktiga anläggningsförbättringar dokumenteras, så att nya styrelser, kommittéer och medlemmar lättare kan ta vid. Vidare syftar det till att ge en helhetsbild över anläggningen och slå fast hur den ska utvecklas under programperioden.

Övergripande mål

Anläggningen ska uppfylla dagens krav på tillstånd, djurskydd, tillgänglighet, miljöbestämmelser, arbetsmiljö, säkerhet, luft, förebyggande av smitta och hållbar utveckling. Anläggningen ska ha de byggnader och rum som en modern ridskola med förenings- och tävlingsverksamhet behöver. Byggnaderna ska vara utformade mot bakgrund av aktuell kunskap och beprövad erfarenhet. De ska vara belägna på praktiskt och säkert sätt i förhållande till varandra. Anläggningens karaktär (mysig, nära, historisk) ska tas tillvara. Instruktioner och ritningar för anläggningens skötsel ska hållas på en gemensam digital plattform.

Lagar, författningar och föreskrifter

Arbetsmiljölagen (1977:1160), Djurskyddslagen (2018:1192), Miljöbalken (1998:808), Plan- och bygglagen (2010:900), Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd SJVFS 2013:14 Saknr K 112.

Generell problembeskrivning

Föreningens anläggning är gammal och behöver underhåll, vilket är dyrt och tidskrävande. En del arbete görs ideellt, i princip av de familjer som har stallplats. Det är förhållandevis hög omsättning, många saknar erfarenhet av anläggningen och är osäkra på hur den ska skötas.

En del arbete kräver särskild kompetens och utrustning, vilket ibland saknas. Det leder till att visst arbete utförs på icke hantverksmässigt sätt. Det händer oväntade saker under året. Ibland görs kortsiktiga snabblösningar utanför budget för att hålla nere kostnaderna, med risk för dåliga lösningar och ökade kostnader på sikt. En del ”faller mellan stolarna”.

Utvecklingstankar för anläggningen har inte tagits tillvara. Anläggningsbudgeten har följt föregående års budget och omfattat underhåll och reparationer. Utvecklingen har i princip stått stilla i 15 år.

Medarbetarna har inte optimala lokaler och hygienutrymmen.

Det är tveksamt om det kan sägas att stallen är riktigt funktionsdugliga och uppfyller alla de säkerhetskrav som ställs från myndigheter, eller att samtliga delar av ridanläggningen håller en hög kvalitet. En del av de saker som brister på anläggningen innebär säkerhetsrisker.

Delar av lokalerna är svårtillgängliga för personer med funktionsnedsättningar. Det är långt till toaletterna vid lilla ridhuset och cafeteria ovanför mellanridhuset vid tävling. Flödena för vardag och tävling bör tänkas igenom.

Det finns outnyttjade ytor såväl inne som ute som det är tidskrävande att hålla efter, samtidigt som det upplevs saknas hagar och förvaringsutrymmen.

Anläggningen är ”spretig” och bitvis ologisk. Det kan vara svårt att hitta saker och funktioner samt att mötas och arbeta.

Lunds Civila Ryttarförening kommer glädjande nog att få en ny ridanläggning av Lunds kommun inom några år. Föreningarna kompletterar varandra och har olika profil, men om vi inte förvaltar och utvecklar vår anläggning finns risk att vi tappar i attraktivitet.

Viljeyttringar

I föreningens måldokument från 2017 finns som viljeyttring för anläggningen att stall och hagar ska vara funktionsdugliga och uppfylla alla säkerhetskrav som ställs. Ordning och reda ska prioriteras. Det konstateras även att ständiga ansträngningar krävs för att underhålla och förbättra anläggningen för att öka trivseln för såväl medlemmar som besökande ryttare. Det ska vara möjligt och attraktivt för föreningens samtliga medlemmar att efter erlagda avgifter kunna nyttja ridhus, uteridbana och terrängbana. Samtliga delar av ridanläggningen ska hålla hög kvalitet och ridunderlaget ska alltid prioriteras. I en jubileumsskrift från 2016 konstateras att inriktningen av verksamheten ligger fast, men att som många andra organisationer måste vår förening tänka framåt.

Dessa intentioner delas av nuvarande styrelse.

I maj 2021 gjordes en enkätundersökning bland medlemmarna som kan sammanfattas så här:

Positivt med anläggningen:

Läget nära Lund
Bra ridmöjligheter
Många bra ridhus
Stor lugn anläggning
Bra box och ganska bra hagar
Lagom litet
Galoppspår
Mysig miljö
Tycker om anläggningen
Omgivningen är väldigt fin och trevlig att arbeta i

Önskemål rörande anläggningen:

Ta vara på Torns långa historia
Ha lösdriftshästarna närmare stallet
Planera häck längs fält som vindskydd
Bättre underlag både inne och ute
Rusta upp delar av anläggningen
Använd biytor till extra småhagar
Fräscha upp gemensamhetsutrymmen
Fundera över ny bevattnings
Ej för mycket hästar på anläggningen
Fler hästar och boxplatser
Mellanridhuset behöver rustas upp
Ta bort allt skräp
Hoppas att stallet rustas upp
Grus till hagarna
Förbättra luftkvaliteten för hästarna
Flytta gödselhögen
Bygg isoleringsboxar

Medlemmarnas synpunkter går isär avseende antal boxar/hästar. Nuvarande styrelse menar att föreningen bör hålla möjligheten öppen för fler platser i ponnystallet för att fler ska kunna ha häst, för att öka den ideella kapaciteten samt för att ha beredskap för förändringar i Axelgårds villkor. Det bedöms finnas plats. Det ordnas ganska mycket aktiviteter för relativt få personer. Fler tränande och tävlande kan underlätta för att få tränare att komma och för att få ihop klasser på klubbtävlingar och lag. Två olika förslag till utbyggnad finns. I övrigt instämmer styrelsen

med medlemmarna, men tar inte action på flytt av gödselstack i detta program. Häckar samt förbättrad luft i stall är ej tidsatt, men önskvärt.

Styrelsen och verksamhetschefen har haft en workshop som resulterat i följande målbild:

- Funktionella personalutrymmen med dusch, omklädnings- och förvaringsmöjligheter, klädtork, toalett och fikarum.
- En trafikzon och en trafikfri zon. Marken är väl utnyttjad med hagar, byggnader och ridmöjligheter. Terrängträningssmöjligheter kvarstår.
- Underlagen håller hög kvalitet och har adekvata bevattningssystem.
- Moderniserad anläggning, men renovering i gammal stil.
- Hästkarantän.
- Fler boxar, dock max tio till.
- Gemensamma utrymmen att umgås i med caféverksamhet.
- Ökad miljö- och tillgänglighetsanpassning.
- Foderförvaring och annan utrustning/material har ändamålsenliga platser.
- Anläggningen är öppen för andra verksamheter och besökande. Ridbanorna kan hyras, med avvägning utifrån medlemmarnas intressen.

Det är grundläggande att föreningen har personal med rätt utbildning och kompetens samt har goda relationer med kommunen. Föreningen ska fortsatt ha en särskild profil som sticker ut från mängden.

Föreningens ungdomssektion, TRU, ingår med en representant i Torns RF:s styrelse och har därigenom haft insyn och möjlighet att påverka detta arbete.

Utöver dessa interna synpunkter att beakta i samband med underhåll och utveckling av föreningens anläggning har man under år 2021 tagit råd från flera företag och organisationer¹ för att få en tydlig bild av anläggningens åtgärdsbehov. Förslag har i stor utsträckning införlivats i föreliggande ramprogram. Det kvarstår att se på VVS-kapacitet, stammar samt fler luftvärmväxlare.

Skånes ridsportförbund kommenterade det unika upplägget med en bas av privata hästar i ridskolan som ingen annan förening i Skåne eller Småland har. Vidare beskrevs att det är långa köer på Lunds ridskolor och att ridsport ”ligger i tiden”, vilket ger ett bra läge för upprustning och modernisering. Från Lunds kommun har tillgänglighetsrådgivare, energi- och klimatrådgivare samt projektledare för Lunds nya ridhus varit på besök och gett värdefull kunskap och förslag. Kraftringen, Länsstyrelsen, VA Syd, HIR Skåne, Sveland Djurförsäkringar, arkitekter samt offertlämnande företag har också besökt anläggningen och gett råd.

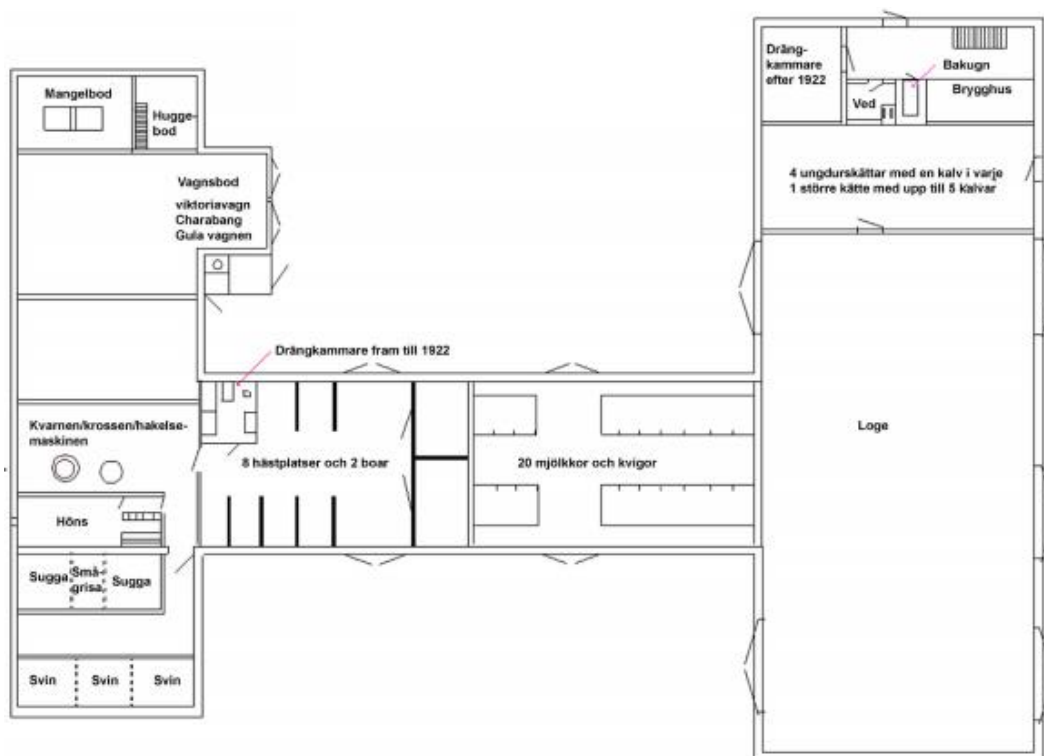
---

¹ Det har även blivit klart att viss rådgivning från Greppa näringen är kostnadsfri.

HISTORIA

Rönströmska gården var från början ett trumpetareboställe och ett kronohemman. De äldsta källorna angående historien är från år 1690, men gården byggdes upp på nuvarande plats 1867. Gården samt stallbyggnaderna är från denna tid även om de restaurerats och ändrats. Här startade Torns Ponnyklubb år 1966. Halva logen blev det första ridhuset och är det som idag kallas lilla ridhuset där knatteridningen håller till.

Planritning ur skriften "En gårds historia – Vallkärratorn 4", år 1915.

Anläggningsmässigt har bland annat följande hänt:

- 1971 Mellanridhuset byggs.
- 1972 Paddock byggs. Den gamla omarbetas till parkeringsplats.
- 1973 Stallet förbättras med nytt innertak och fläkt. Drängkammaren byggs om till expedition.
- 1974 En byggtorkpanna från Centrallasarettet i Lund installeras som värmepanna i ridhuset och långsidan isoleras för att minska drag och kyla.
- 1975 Toaletter byggs vid klubbrummet. Domarvagn för tävlingar uppförs.
- 1976 Tore Ekelin överlämnar två väggbonader till föreningens cafeteria. Åtta gatlyktor vid paddock och parkering monteras. Två flaggstänger sätts upp på parkeringen.
- 1978 Ridhusgaveln byggs om, målas och får sitt vita TPK-emblem. Ridhusbotten byts ut, nytt staket i paddock och fyra järngrindar förbättrar anläggningen. Stallet förses med tolv friskluftsintag och bevattning i ridhus. Första hästarna flyttar in på Axelgård.

- 1983 Cafeterian får nytt golv. Domartorn byggs.
- 1984 Arrendeavtal tecknas med kommunen angående mark till hagar väster om Axelgård. Projekteringsgrupp för en ridhusutbyggnad bildas.
- 1986 Ridhusutbyggnad och ridstigar diskuteras ständigt med kommunen.
- 1988 Hela anläggningen och hinderparken genomgår en ansiktslyftning.
- 1989 Dränering vid ridhuset och ny botten i stora och lilla ridhuset.
- 1992 Påtryckningar på kommunen angående ridhusbygge. Besök av politiker och fritidsförvaltning.
- 1994 Arrendeavtal med Lunds kommun avseende marken mitt emot ridhuset. Tre nya hagar anläggs plus ett ridspår runt omkring dem.
- 1995 Kommunen beviljar ett tio års ränte- och amorteringsfritt lån på 1 888 000 kronor till ett nytt ridhus och klubben undertecknar ett köpekontrakt avseende mark söder om Rönnsströmska gården. Axelgård brinner och fem hästar brinner inne. Provisoriska boxar byggs upp vid Rönnsströmska gården för de hemlösa hästarna.
- 1996 Ett nytt ridhus på 25 x 65 meter blir klart och invigs i oktober. Klubben har nu tre ridhus och en toppmodern anläggning. Axelgård byggs upp och blir inflyttningsklart på senhösten.
- 1997 Otto och Lena Wiese på Stångby Plantskola donerar ca 100 träd för plantering runt ridhuset och utmed Västratornsvägen. Del av vagnboden byggs om till sekretariat och teorisal.
- 1998 Föreningen köper Rönnsströms gård av Anna och Gunnar Rönnsström. Föreningen köper ekonomibygnader och 3,6 ha mark av Ingvar och Anna Maria Carlsson.
- 1999 Halva stalltaket läggs om.
- 2000 Dräneringsarbete vid mellanridhuset. Beslut att sälja 4 500 m² mark i sydvästra hörnet mot Vallkärra när en detaljplan är upprättad.
- 2001 Byggande av terrängbana påbörjas.
- 2003 Projektering av en ny uteridbana påbörjas. Fem uteboxar för bland annat tävlingsuppställning köps. Nya dörrar och låsanordningar installeras på cafeterian på grund av inbrott och stölder. Nya galler i ponnystallet.
- 2004 Fortsatt arbete med ny utebana. Försäljning av tomter för att bekosta avbetalning av lån samt avsättningar till fonden "Tomten" för kommande investeringar. Bokstäver till gaveln på Rönnsströmska ridhuset skänks av Tore Ekelin. Ny ridhusbotten i Rönnsströmska.

- 2005 Bevattningsanläggning installeras i Rönnsrömska genom uttag ur fonden ”Tomten”. Ett nytt vattenhinder till terrängbanan. En bod uppförs för föreningens personal.
- 2006 Nya utebanan är på plats.
- 2007 Nytt underlag i mellanridhuset. Parkeringen söder om Rönnsrömska byggs ut. Kommunen lånar ut en läktare till utebanan.
- 2008 Golvet på loftet i Ponnystallet byts ut. Mellanridhusets södra fasad börjar bytas. Beslut om fönster söderut i mellanridhuset. Terrängbanan utökas med en kulle.
- 2009 Uteboxarna vid gödselhögen skrotas. Axelgårds tak läggs om. Ponnystallets vänster tak byts ut. Bevattningsanläggning till mellanridhuset köps in. Rötskador på ridhuset upptäcks.
- 2010 Anläggningens underhållsbehov fortsätter att växa. Regn-/vindskydd byggs i en av de stora sommarhagarna för att kunna ha hästarna hemma på sommaren.
- 2011 Underlagsbyte i Mellanridhuset och Rönnsrömska ridhuset.
- 2013 Tre uteboxar byggs. Västra kontorsgaveln får ny panel. Taket i traktorgaraget stöttas. Nya toaletter. Nya fönster och dörrar i klubban och kontor för att spara energi. Stallväggar muras om.
- 2014 Nytt golv på loftet ovanför stall och garage. Nytt staket på Axelgård.
- 2016 Toppskiktsbyte i paddock. LED-armaturer i mellanridhuset. Lysrör i lilla ridhuset.
- 2017 Handikappramp samt tillgänglighetsanpassning av toalett. Installation av tvättmaskin. Nya staket på resterande Axelgårdshagar.
- 2018 Takbyte på halva Rönnsrömska ridhuset.
- 2019 Underlagsbyte i mellanridhuset och Rönnsrömska ridhuset.
- 2020 Takbyte på halva Rönnsrömska ridhuset. Målning och reparation av boxar.

Sammanfattning byggår

Ponnystallbyggnaden är från 1867, men restaurerad och förändrad. Lilla ridhuset är från slutet av 1960-talet. Mellanridhuset är från 1971. Rönnsrömska ridhuset är från 1996. Axelgård är från 1996. Utebanan är från 2006.

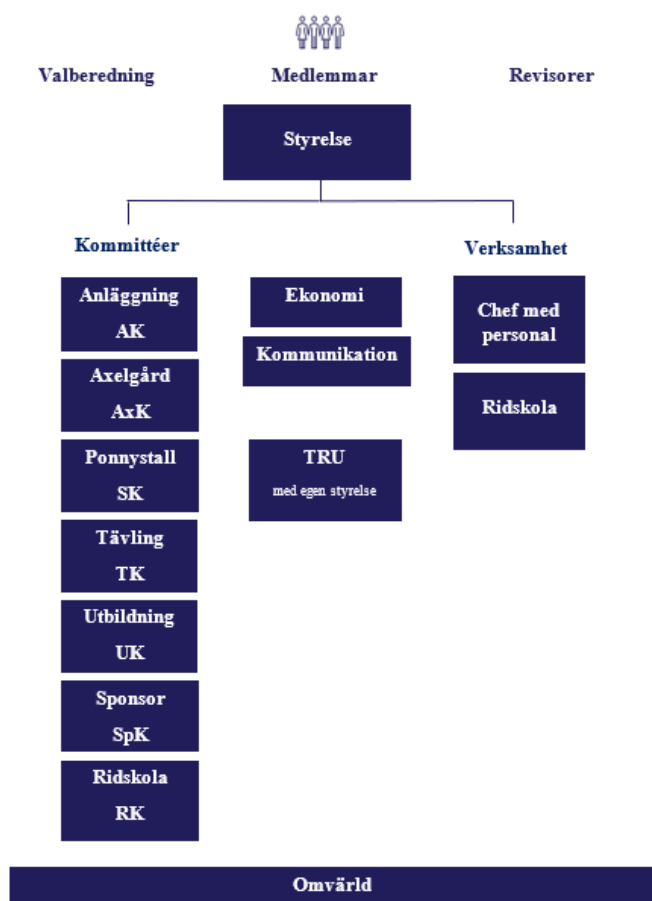
VERKSAMHET

I ponnystallet finns 31 boxar. Axelgård har 15 boxar. Torns RF har cirka 480 medlemmar.

I ridskolan är ungefär två tredjedelar av hästarna privatägda och övriga föreningsägda. Föreningen har ridskola måndagar, onsdagar och fredagar samt knatteridning på lördagar. Det ordnas dagridläger fyra veckor på sommaren och igångsättningsläger en vecka i augusti. Därtill kommer tillfälliga aktiviteter som uteritter och lovaktiviteter. Det är träning varje vecka för fodervårdar och stallgäster i ponnystallet. Vi ordnar hoppträningar, individuella dressyrträningar, kurser, clinics, föreläsningar och terrängträningar. Det arrangeras lokala eller regionala tävlingshelger samt klubbmästerskap, minimästerskap, serietävlingar) och träningstävlingar (pay and jump, programridning etcetera). Ett 20-tal personer från närliggande stall har anläggningskort på anläggningen.

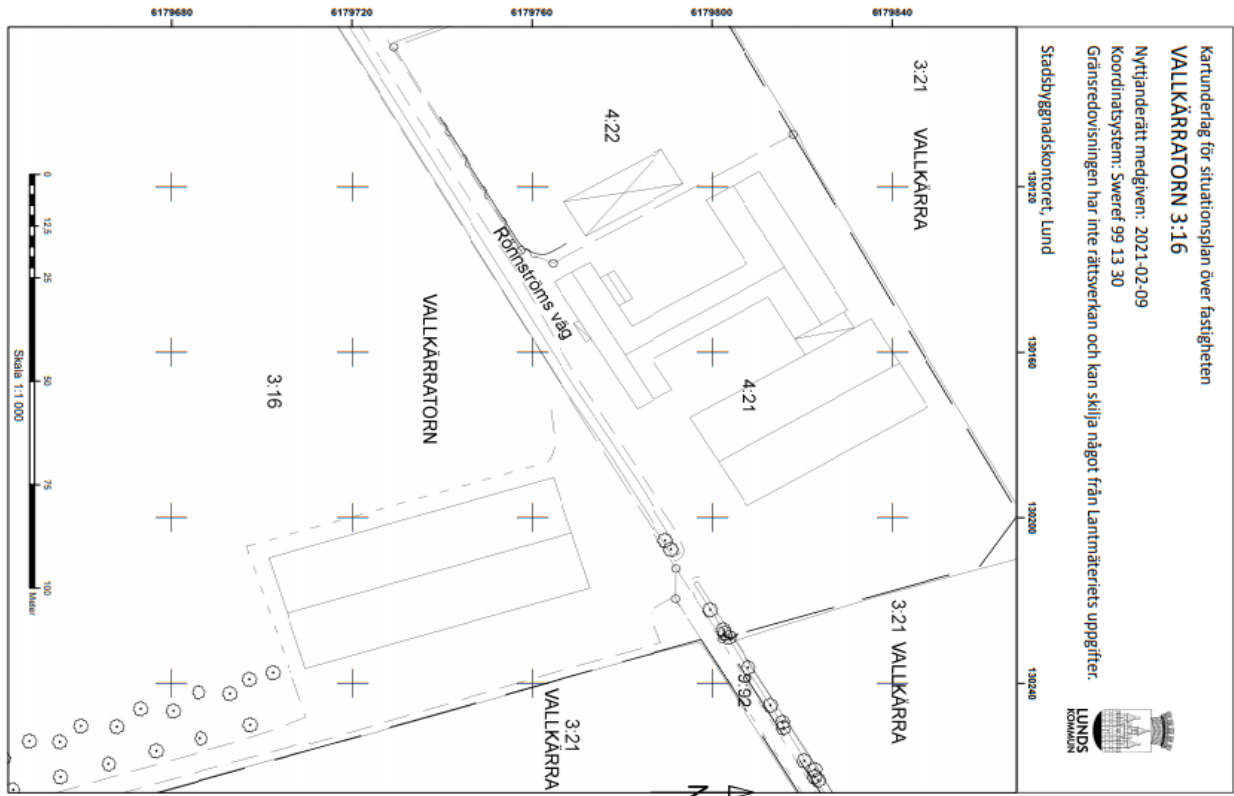
Föreningen har sex fast anställda samt flera tillfälligt anställda och instruktörer och erbjuder praktikplats. Samtliga anställda arbetar deltid. Instruktörerna undantagna uppgår det till cirka fyra heltidstjänster.

Organisation

Mer information finns på hemsidan www.torns.org. RK är på planeringsstadiet.

Situationsplan

Ortofoto med gränser

Ekonomi

Flerårsöversikt (Tkr)	2020	2019	2018	2017
Nettoomsättning	2 800	2 136	2 085	2 045
Resultat efter finansiella poster	87	-225	-43	378
Soliditet (%)	64,5	51,4	53,4	54,9

Förändring av eget kapital

	Bundet eget kapital	Fritt eget kapital	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång		2 805 956		2 805 956
Byte av redovisningsprincip:				
Fond för underhåll	936 431			936 431
Nyttjat under året	-24 415			-24 415
Årets resultat			87 275	87 275
Belopp vid årets utgång	912 016	2 805 956	87 275	3 805 247

Hela årsredovisningen finns på föreningens hemsida, se meny Föreningen, flik Årsmöte.

Vår förening är beroende av bidrag och annat stöd, särskilt för den typ av utveckling som beskrivs här.

Det är kritiskt att föreningen planerar och sätter pris på åtgärder och investeringar och följer kostnaderna vid arbeten. Ekonomin ska analyseras för byggen och driftskostnader på sikt.

Kostnadsökningar för kapital, avskrivningar och drift måste hela tiden balanseras så att verksamheten kan fortgå utan att man riskerar ekonomin och lönsamheten på sikt när åtgärder inom ramprogrammet vidtas. Upphandling av produkter och tjänster ska väljas utifrån konkurrensmässigt pris.

UTVECKLINGSOMRÅDEN OCH ÅTGÄRDER

Nedan följer en analys av nuläget inom olika områden samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att de övergripande målen ska uppnås och för att få en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig verksamhet.

Anläggningens karaktär

Föreningens anläggning kan beskrivas som mysig, nära och historisk och detta ska tas tillvara. Det typiska för anläggningen är bland annat gårdsmiljön och byggnaderna på Rönnströms väg, gårdsmiljön på Axelgård och allén. En av föreningens grundare, Tore Ekelin, teckningslärare och aktiv i hembygdsförening, satte en prägel på ponnystallet, lilla ridhuset och mellanridhuset som innefattar färger, materialval, skyltar och viss konst. Allén längs grusvägen bestående av en bäck kantad av päron- och äppelträd anses värdefull.

Gårdsbyggnaderna ska utvändigt se ut som de gjorde 1920 och invändigt som vid föreningens bildande 1966. Det innebär till exempel att följande ska bevaras, underhållas och återställas:

Utvändigt

- Kullerstenar på innergård där man inte går med häst eller kör rullstol
- Gult tegel
- Svarta stallfönsterkarmar
- Faluröda eller brunbetsade trädörrar och paneler
- Gamla handtag och beslag
- Skylt med pilar på stallvägg
- Ny skyltning i enhetlig stil efter gammal förlaga
- Skötsel och förnygring av allén med päron och äppelträd

Invändigt

- Svarta stallfönsterkarmar
- Kryssdörrar
- Gamla handtag och beslag
- Stamtavlor i originalstil
- Ny skyltning i enhetlig stil efter gammal förlaga
- Väggbonad i cafeteria
- Färgerna

Väggbonader och enstaka föremål från föreningens tidiga historia som voltigebock, lekhäst, häckhinder med mera bör bevaras, möjligen i en liten utställning.

Arbetsmiljö

Ohälsa och olycksfall i arbetet ska förebyggas och hänsyn ska tas till arbetsmiljölagen. Lagen ställer krav på omklädningsrum, toaletter och matrum.

Olycks- och skaderisker i hästbranschen finns bland annat vid:

- Hantering av häst.

- Fall från höjd, till exempel från branta trappor och logar.
- Belastning till följd av gödsel-, foder- och ströhantering.
- Framförande av maskiner.
- Oordning.
- Bristfällig belysning.

Det saknas dusch på anläggningen. Utrymmen för medarbetarna att vila, byta om och äta i är inte tillgänglighetsanpassade. Det finns rutiner på plats för säkerhet vid hantering av häst, såsom bland annat att personal måste vara minst två vid in- och utsläpp. Det finns branta vindstrappor i ponnystallet och ordningen kan bli bättre. Relativt lite görs maskinellt. Personaltoalett, egna låsbara förvaringsmöjligheter samt att kunna torka ytterplagg och skor är ytterligare önskemål.

Åtgärder för bättre arbetsmiljö formuleras i avsnitt om respektive byggnad.

Djurskydd

Hästen ska skyddas mot smitta, dålig luft och olycksrisker. Hänsyn ska tas till dess naturliga beteende. Hästen ska kunna se, höra och ha daglig fysisk kontakt med andra hästar. Hagar och stall ska vara så stora att hästarna kan gå undan. Hästen ska kunna äta och dricka i stort sett hela dygnet, gärna från marken. Anläggningen ska på bästa sätt möta hästens behov. Handtvätt bör finnas i alla stall. Det ska finnas

- Karantänmöjligheter för nya hästar
- Möjligheter att särskilja sjuka hästar
- God hygien (tillgång till handfat, tvål och varmvatten)
- Goda möjligheter att smittsanera genom materialval och lösningar för högtryckstvätt och desinfektion.

I ponnystallet finns det viss risk för hästens välfärd, eftersom det är något dålig luft i stallarna. Ponnystallets ventilationssystem från 1974 fungerar inte. Friskluftsintag finns. Det är svårt att mäta luftkvaliteten i stallet på grund av självdrag. SvRF har anmärkt på dimensionen på systemet och menar att det inte är professionellt. Vidare är smittskyddsmöjligheterna begränsade.

På Axelgård är hoten mot hästens välfärd i första hand storleken på hagarna, i andra hand begränsade smittskyddsmöjligheter.

Handfat och varmvatten finns, liksom desinfektionsmöjligheter, dock ej i alla stall.

Åtgärder för bättre djurskydd presenteras under avsnitt om respektive byggnad.

Miljö och hållbarhet

För hållbar utveckling ska anläggningen uppfylla dagens behov utan att försämra framtida generationers möjligheter. Vi ska sträva efter att bevara ekosystem och biologisk mångfald.

Föreningen har infört källsortering och vidtagit mindre åtgärder för miljön såsom byte till LED, Re-ride med begagnade hästartiklar samt en köp- & säljgrupp på Facebook, men anläggningen är i behov av större åtgärder för att bli miljöanpassad.

Ett konkret förslag från TRU sedan tidigare är att föreningen ska anlägga solceller. För att bestämma storleken på en solcellsanläggning görs en bedömning av elanvändning, tak- eller markyta samt föreningens ekonomi. Anläggningen bör dimensioneras utifrån vår egen förbrukning. Kommunens avdelning för hållbarhet har besökt anläggningen i november 2021 och bland annat tittat på solcellsförslag, fler luftvärmväxlare samt det gamla ventilationssystemet. De finns tillgängliga för råd och stöd. Bidrag har sökts för solceller på stora ridhusets tak.

Att återanvända material är ytterligare en tänkbar åtgärd, till exempel tegel och virke.

Hästar får beta på mellanutrymmen som gångar (växelbetning). Hagarna gödslas inte längre, vilket är bra för miljön.

Mindre åtgärder som övervägs framöver är laddstationer för cyklar och fordon samt regnrabatter där det tenderar att bli vattensjukt.

Till anläggningens karaktär hör även till exempel salamandrar i vattengraven, bin, fjärilar och storkar på besök. För att stärka den biologiska mångfalden kan det sås in ängsblommor i vägrenar och dylikt. Allt vedartat material kan sparas och samtidigt göra nytta, till exempel genom att skapa en faunadepå för ris, stockar och döda grenar.

Ytterligare åtgärder för miljö och hållbarhet presenteras under avsnitt om respektive byggnad.

Säkerhet

Anläggningen ska planeras med säkerhet i fokus. Trafik innebär risker för både hästar och människor.

Anläggningens trafiklösning är inte ordnad på bästa sätt. Traktorer och maskiner passerar dagligen barn och hästar. Maskinerna parkeras intill stall, med brandrisk som följd.

Brandrisken är stor i lador och på foderloft. Elfel som oskyddade, heta glödlampor och skadade kablar är vanliga orsaker. För att kunna rädda hästarna vid brand ska stallet skyddas från brand i angränsande utrymmen i 60 minuter.

Elstängselapparater kan utgöra en brandrisk om de är placerade på en oskyddad trävägg. Apparaten ska placeras i ett brandsäkert rum inomhus, eller på en stenvägg eller stolpe ute.

Värmekällor ska vara godkända för stall. Det ska finnas brandsläckare, vattenslang på centrumrulle samt grimskäft och verktyg för att lösgöra hästar i panik.

Brandskydd innehåller åtgärder för att:

- minska risken att brand uppstår
- upptäcka och släcka brand i ett tidigt stadium
- förebygga brandspridning samt
- underlätta utrymning av djur och människor.

Utrymningsvägen bör vara den väg man vanligen tar ut och in hästar. Den ska helst vara inhägnad och det ska finnas reservväg.

Lantbrukets brandskyddskommitté (LBK flik 3) har rekommendationer för att åstadkomma ett bättre byggnadstekniskt brandskydd än grundkravet för ridhus och stall.

Elinstallationer utsätts för temperaturväxlingar med kondens, vattenspolning och frätande gaser. Därtill finns risk att ledningar angrips av gnagare. Allt el-material ska vara CE-märkt. Brytare, manöverapparater, kopplingsutrustning, motorskydd och säkerhetsbrytare ska ha minst kapslingsklass IP 54. Kopplingsutrustning bör placeras i separata rum. Jordfelsbrytare ska användas. Skyddsjordning ska finnas.

Belysning i stall eller på anläggning ska ha tillfredsställande ljusstyrka och likformighet. Ljuset ska vara riktat så att bländning och skuggning undviks. Ljuskälla ska ha lämplig färg och armaturen ska vara lätt att rengöra. Lysrörsarmaturer ger bra ljus. Nattbelysning är bra. Belysning och ledningar ska förses med skydd. Färgåtergivningsindex, Ra, bör vara minst 60, helst över 80.

Mätning av belysning genomfördes i maj 2021:

Ponnystallets spolspilta, rakt under lampa: 70 lux i knähöjd och 110 lux en meter över mark. Ute vid kant intill box: 60 lux en meter över marken. Inne i vissa boxar: 0 lux när lamporna i mittgången är tända.

Axelgård, rakt under lampa i mittgång en meter över mark: 200 lux. Mitten av spolspilta: 100 lux en meter över mark.

Rekommendation: 100 lux i stall, 200 lux i uppställningsplats.

Elinstallationer i ponnystallet samsas med hö och damm. Det finns inga brandväggar. Brandsläckare, brandlarm, vattenslang på centrumrulle och liknande finns. Brandövning utförs med viss regelbundenhet. Det finns dokument för systematiskt brandskydd. Det pågår diskussioner med Lunds kommun angående belysning utomhus med mera.

Föreningen har tre abonnemang hos Kraftringen:

- Ponnystallet 31653322/129855 servicekod T765765.
- Rönnsströmska 31620169/129855 servicekod T765765.
- Axelgård 31653774 / 129462 servicekod T122122.

Budgeterad kostnad för el på Axelgård år 2022 är 35 000 kr, för Rönnsströmska 30 000 kr samt för anläggningen i övrigt 85 000 kr.

Föreningens dokument för Systematiskt brandskyddsarbete håller för närvarande på att uppdateras och rutiner kommer även att rapporteras till SvRF via REQS under våren. Elen ska inspekteras årligen och åtgärder vidtas. Det vore önskvärt att ha ritningar som även visar eldragningar.

Ytterligare åtgärder för ökad säkerhet presenteras under avsnitt om respektive byggnad.

Tillgänglighet

Alla, oavsett funktionsnedsättning, ska kunna ta sig till och från samtomkring på anläggningen.

Bil ska inte vara ett villkor. Anläggningen är och ska fortsätta vara åtkomlig med cykel, tåg och buss med visst promenadavstånd.

Anläggningen är gammal och uppfyller inte dagens krav på tillgänglighet. Ramp har dock byggts in till lilla ridhuset bland annat för tillgänglighet till toalett.

Åtgärder för ökad tillgänglighet presenteras under avsnitt om respektive byggnad.

Rum och funktionssamband

Funktionssamband är hur olika delar av en anläggning hör ihop och påverkar varandra. Det är en utgångspunkt för att få bästa möjliga placering av olika byggnader, markanläggningar och utrymmen, det vill säga göra en situationsplan och planlösningar. Man ser över platsens förutsättningar som vegetation, terräng, befintliga byggnader och anläggningar samt tomtgränser.

För att värdera en bra situationsplan respektive planlösning (och säkerheten) bör man tänka på hur de som arbetar på eller besöker anläggningen förflyttar sig och vad man förflyttar. En annan typ av samband är ledningar för el, vatten och avlopp.

Transporter som sker ofta bör vara korta. Byggnadernas orientering i förhållande till väderstreck och vindriktningar har viss betydelse. Trafik av fordon, hästar och människor, såväl kunder som publik, bör hållas isär.

De flesta förflyttningar är smidigast om de är raka. Utsläpp och intag av hästar görs dagligen. Det tar mycket tid om avståndet är långt.

Vid besök av Skånes ridsportförbund kommenterades en säkerhetsrisk när eleverna leder hästarna på volten utanför mellanridhuset. Samma sak gäller vid tävling, men då mellan framridning och tävlingsarena. Cafeterian och kontoret samt förråd och verkstad är fina utrymmen som kan användas till större kontor och fortsatt klubbrum.

I samband med förändring bör man tillse att det finns goda möjlighet till uppsikt över hästar och besökare.

Att placera utrymmen som kräver vatten och avlopp i närheten av varandra underlättar installationerna och kan medföra lägre kostnader.

De rum och utrymmen i en byggnad som har ungefär samma temperaturkrav bör placeras ihop.

Ytan framför kontor/sekretariat bör fredas och avgränsas.

Det bör vara nära mellan stall - gödselstack - foderförvaring - hagar - ridhus.

Anläggningen ska delas upp i en trafikzon och en trafikfri zon, se visionsbild längre fram i dokumentet.

Överväg om arbetsmoment kan mekaniseras vid ombyggnation och nybyggnad.

Tomtgränser bör mätas ut av Lantmäteri.

Vissa ytterligare åtgärder rörande rum och funktionssamband nämns under avsnitt för respektive byggnad.

Anläggningens delar

Administrationsbyggnad

Utrymmen för administration bör läggas i en värmeisolerad och uppvärmd byggnad. Sådana utrymmen är många gånger kostsamma per kvadratmeter i jämförelse med övriga ytor på en hästanläggning, eftersom det ska finnas hög teknisk standard, höga krav på detaljer och relativt dyra byggnadsmaterial och installationer.

Idag är chefskontor, sekretariat, cafeteria, klubbrum, toaletter och ridskolekontor utspridda på anläggningen och vissa av dessa rum uppfyller inte krav på tillgänglighet och god arbetsmiljö. Olika sätt att förändra befintlig planlösning och rum har diskuterats, men det har konstaterats att vi istället bör uppföra en ny administrationsbyggnad.

Vi tänker oss en ny administrationsbyggnad om 150 kvm i två plan intill stora ridhusets kortsida mot gårdsplanen som innehåller entré, toaletter inklusive RWC, omklädningsrum, kontor inklusive förråd, matsal, samlingsrum, städförråd, cafeteria, köksförråd, tekniskt utrymme för VVS och ventilation, ett mindre soprum, vilorum samt hiss. Byggnadens andra våning ska kunna öppnas upp mot läktaren och ha fönster mot såväl paddock som ridhus. Energiglas kan sättas in. De ytor som till vardags är arbetsplatser omvandlas vid tävling till sekretariat och domarkur. Kök omvandlas till cafeteria. Täckan, gödseltunnor och annat bör inte förvaras i ridhusen utan i ny gång eller under skärmtak. Den nya delen behöver Första Hjälpen-utrustning och hjärtstartare. I nybyggnad ska ventilationen tänkas igenom, FTW-system är energieffektiva, men kräver draging av tilluftskanaler. Med en administrationskub blir Rönnsströmska mer av huvudbyggnad och det kan övervägas att flytta ut läktaren för att få fler sittplatser, samt att ha en del ridskola här. En utökad läktarrad ger även mer plats för tillgänglighet. Den stora porten bör flyttas till andra sidan för att underlätta transporter in. Handikapp-parkering bör finnas i nära anslutning.

Istället för att överväga hur olika delar av den befintliga anläggningens rum kan få nya användningsområden och bygga om dessa bör vi i första hand fokusera på en ny servicedel och vad som kan flyttas ut i den. Det kommer att frigöra gamla rum och framöver kan man fundera på hur de kan användas på annat sätt än idag. I samband med förändring bör man tillse att det finns goda möjligheter till uppsikt över hästar och besökare.

Personalen ska i mån av tid vara involverad.

Som en temporär lösning för personalen diskuteras dusch i befintligt toalettutrymme alternativt hyra av personalbod.

Man kan överväga att i framtiden upplåta mark för veterinärstation, stallshop, hundrastgård eller liknande som är till ömsesidig nytta för förening och näringsidkare.

Toaletter

De toaletter som finns idag kan helt utgå om en ny byggnad invid stora ridhuset uppförs. Toaletterna i klubbrummet och i gårngen vid lilla ridhuset har fina fönster med utsikt och ytorna

kan nyttjas bättre. På nuvarande toaletter, liksom på övriga utrymmen med fönster och dörrar, kan byte av tätningslister göras som en billig och energibesparande åtgärd.

Absoluta krav för nya toaletter är att de ligger på bottenvåning, är anpassade för personer med funktionsnedsättning samt att det finns möjlighet att duscha och byta om.

Cafeteria

En åtgärd att vidta för energieffektivisering i nuvarande cafeteria är styrning av luftvärmepump med app för att kunna dra ner på värme/kyla vid tider då cafeterian inte används. Det går att ställa in kalenderbaserade kommandon. Ytterligare en åtgärd är att isolera vind/takbjälklag samt yttervägg, förslagsvis utifrån för att sänka energianvändningen, såväl i cafeteria som i andra uppvärmda utrymmen. Det har övervägts att sätta infravärme eller grislampor över sittplatser på läktare, men det är mer energieffektivt att nyttja cafeterian.

Stall

De minimimått för gångar och boxar som anges i djurskyddsföreskrifterna är inte optimala. Vid planering av ett stall bör man utgå ifrån vad som är bra, inte bara vad som är tillåtet. SvRF rekommenderar cirka tio procent större boxar än vad som anges i djurskyddsföreskrifterna.

Boxdörr ska ha fri höjd minst 220 cm och fri bredd minst 120 cm. Om man har öppningsbar övre del ska stallgången vara minst tre meter bred. Det är omtvistat om boxdörrar med öppningsbart galler är lämpligt på ridskolor. Det kan vara en säkerhetsrisk men också ett sätt för mindre vana och rullstolsburna att få kontakt med hästen utan att behöva gå in i boxen.

Täckeshållare eller dylikt får aldrig placeras på dörr med öppningsbart galler. Vindsförvaring bör undvikas.

Att inte behöva gå in i en box för att utfodra spar tid. Boxfronten behöver då vara utformad så att man kan ge både kraftfoder och grovfoder från stallgången.

Den utrustning som förvaras i stallet bör minimeras, till exempel kan alla redskap flyttas till ett avskilt utrymme och hästens utrustning vid box hållas till ett minimum. Möjlighet till grovfoderutfodring kan på sikt ske utan att gå in till häst. Vattenslangar som når samtliga hinkar och kar utomhus minskar bärande av vatten. Genom att ordna förvaring ute på plats vintertid ökar slangarnas livslängd och arbetet minimeras.

Stallgolv ska inte vara halt (till exempel kvastad betong).

Materialval bör ha god spark- och gnagtålighet samt vara fukttåligt. Hushållningssällskapet (HIR Skåne) har gett råd avseende material.

För Axelgård gäller att föreningen står för underhåll mot hyresfritt avtal med kommun. Axelgård har delats med scouterna sedan 1970-talet. Avtalet kan komma att ändras.

Det behövs bättre isoleringsmöjligheter för sjuk eller ny häst samt uppställningsplats, med god belysning, för undersökning och behandling av häst. För att uppfylla arbetsmiljöbestämmelser för till exempel veterinär och hovslagare bör detta finnas. Hästkarantän planeras att uppföras bakom lilla ridhuset. Det är viktigt att uppställningsplatsen är tillräckligt stor, gärna 3x3 m eller större men inte mindre än 2,8x2,5 m. En enkel sak att göra är att köpa klaffbord till veterinär på Axelgård och i ponnystallet.

Stalluften kan förbättras med ett nytt system och/eller borttagning av loft. Vi bör ge akt på ammoniakdoft och mögeltillväxt. Ponnystallets vind bör tas bort så att stallet får öppet upp i nock. Förutom bättre luft minskar risken för brand och att halka i vindstrappan. Ytan på vinden mellan trappa och foderintag kan vara kvar och förses med väggar och fönster. Det kan då bli ett trevligt rum för samvaro. Det är en stor yta som kan göras tillgänglig med lyftbord, vilket är billigare än hiss.

För båda stallen är det angeläget att behålla och återskapa den originalstil som utmärker anläggningen. Det avser såväl färg- och materialval som utformning.

Vid nybyggnation kan sekunda eller återvunnet material med fördel användas.

I samtliga stallbyggnader bör golven ses över så att de inte är hala.

Boxdörrar, boxfronter, täckeshängare och lås bör ses över så att risken för skada minimeras.

Boxar ska vara i massivt material och på sikt ha skjutdörrar utan täckeshållare. Utstickande detaljer ska vara försedda med skyddsbyglar.

Bättringsmålning av boxar ska göras årligen.

Vid renovering av boxar bör grovfoderinkast som möjliggör fodring utan att öppna box övervägas.

Se över placering av skottkärror och annan skrymmande utrustning.

Stall och övriga utrymmen ska vara utan trösklar eller med fasade sådana.

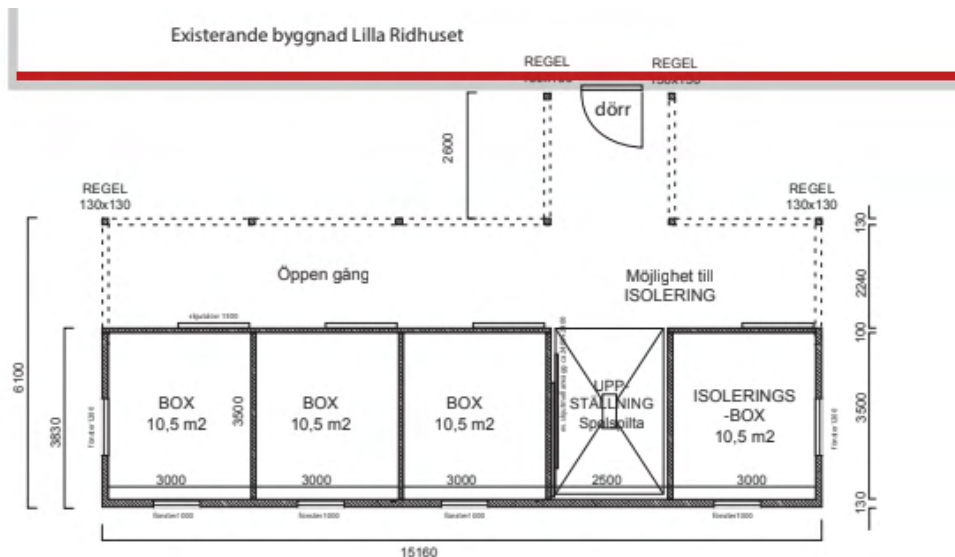
Ytor målade med Falu rödfärg målas om efter åtta år. Stall och övriga ytor inne och ute ska målas enligt plan:

- 2022: Västra gaveln av ponnystallet.
- 2024: Halmintag ponnystallet.
- 2028: Östra gaveln av ponnystallet.
- Varje år med lämplig färg: Foderkammare, golv i klubbrum samt bättringsmålning av boxar.

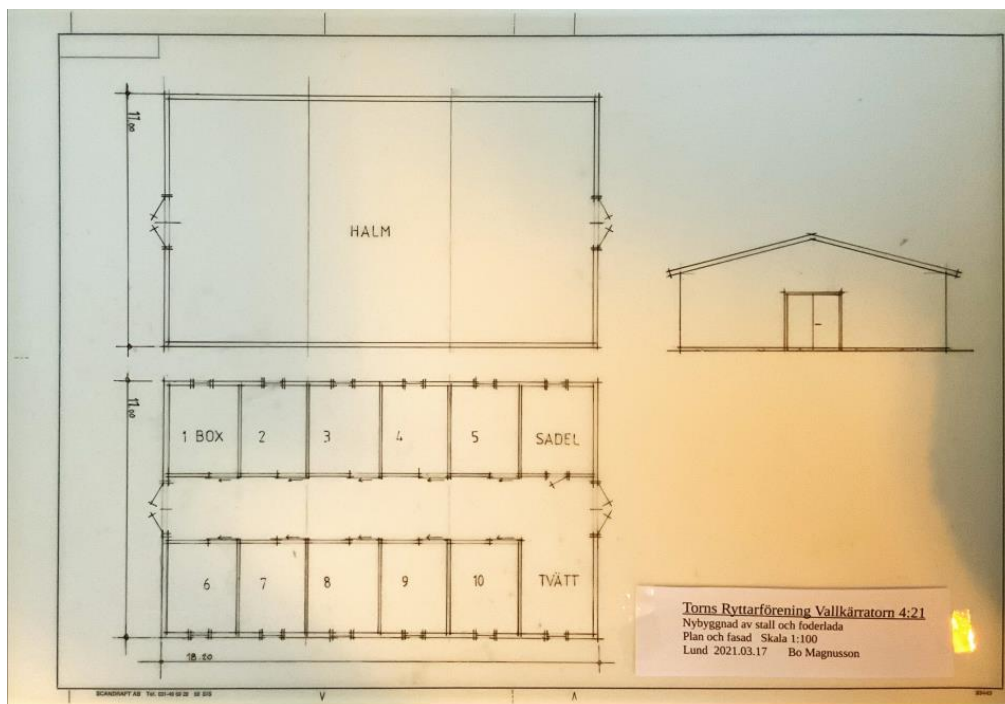
Lösdrift bedöms inte vara lämpligt för föreningen. Det kan innebära säkerhetsrisker att gå in till hästar i grupp och det lämpar sig inte för ridskolan. Det ökar utsattheten vid smittor. I ett stall med hög genomströmning kan det vara svårt att skapa stabila grupper, varvid skaderisken ökar. Lösdrift är förenat med stora kostnader och samtliga hästar måste ha tillgång till uppställningsplats.

Det saknas uppdaterade ritningar för stallen i nutid.

Om föreningen bestämmer sig för att uppföra fler boxar finns det två förslag, ett med uteboxar bakom lilla ridhuset och ett med en ny stallbyggnad om tio boxar.

Uteboxar, förslag för vilket förhandsprövning beviljats av Länsstyrelsen

Nytt stall 10 boxar och halmlada, bygglov som förfallit

Vatten och avlopp i stallen

Allmänna krav på vatteninstallationer i stall är att de ska ha tillräcklig kapacitet samt vara hygieniska, driftsäkra, hållbara och skyddade från frost. De ska även vara placerade och utformade så att de är lätta att laga, byta och komplettera samt så att de inte kan skada hästar eller människor.

Vattenkoppar ska klara att ge minst åtta liter vatten per minut då tio procent av kopparna tappas. Frostskydd kan ske genom att man seriekopplar och cirkulerar uppvärmt vatten, använder värmekabel eller isolerar ledningarna.

Avloppssystem ska kunna ta hand om förorenat vatten. Skilj på:

- spillvatten från bad, disk och tvätt (BDT-vatten), även kallat gråvatten
- förorenat vatten från vattenklosetter (KI-vatten), så kallat svartvatten.
- dagvatten såsom regnvatten, till exempel från taken och
- dräneringsvatten, det vill säga vatten i mark som man vill leda bort.

Förorenat vatten får inte ledas till dag- och dräneringsvatten. För svartvatten krävs tillstånd.

Stalltvättsvatten kan ledas till gödselbrunn och spridas på åker. Golvbrunnar bör placeras i stallgång nära boxfront. I spolpila ska golvet luta tillräckligt mot avloppsbrunn. Avlopp bör ha silhink för att ta hand om hästhår och sandfång för att ta hand om grus.

På fastigheten 4:21 finns vatten och avlopp. På fastigheten 3:16 finns vatten.

Föreningen har tre anläggningar hos VA syd. Kundnummer 56890.

- Anläggningsnummer: 147679.
- Anläggningsnummer: 147680.
- Anläggningsnummer: 147671.

Budgerad kostnad för vatten år 2022 är 10 000 kr för Axelgård och 20 000 kr för ponnystallet och Rönströmska ridhuset.

Anläggningarnas vatten- och avloppshantering har inte setts över, vilket bör göras. Flertalet hästar dricker ur hink, vilket kan utgöra en säkerhetsrisk och innebär visst slöseri då det är onödigt att slänga ut friskt vatten. Brunnar ska ha täta lock. Vattenkranar ska ha skyddande bygel.

Övriga utrymmen i anslutning till stall

Sadelkammare, skötselplats, putsrum, foderkammare, spolplats, hovslagarplats, undersökningsplats är exempel på utrymmen i anslutning till stall som behöver ses över.

Sadelkammare ska vara rymlig, uppvärmd, ljus och med ventilationen skild från stallet. Det ska vara lås på dörren och galler för eventuella fönster. Sadlarna ska inte hänga för högt.

För att kunna sköta hästar individuellt rekommenderas att man har en skötselavdelning med spiltor som värmeisolerats och värms upp.

Foder ska förvaras torrt och i en låg, jämn temperatur. Ventilationen ska vara god, stallluft får inte tränga in. Grovfoder ska helst förvaras i marknivå i en foderlada, gärna sammanbyggd med stallet. Hö och halm ska inte förvaras direkt på betonggolv.

Foder

En foderlada med maskinell hantering bör uppföras för gemensamt grovfoder och strö för ponnystallet och Axelgård. När en foderlada finns kan de ytor där grovfoder idag förvaras bli skötselutrymme eller annat.

Även med foderlada behövs torrt utrymme för beredning och förvaring av dagligt foder, så kallat dagfoderutrymme.

I ponnystallet behöver dagfoderutrymmet utökas om vind tas bort då privat foder förvaras där. Möjlig placering är lilla sadelkammaren bredvid vindstrappan som kan öppnas upp mot

foderrummet. För närvarande sker en del foderinköp individuellt. Gemensamma foderinköp minskar behovet av förvaringsutrymme samt sparar tid, pengar och miljö i form av minskat antal transporter. Vidare ökar åtgången på foder varvid det hålls färskt. Detta kräver i så fall nya bra rutiner för inköp.

Sadelkammare / putsrum

Ponnystallet har tre olika sadelkammare. Det saknas putsrum, klubbbrummet används en del för detta. Den lilla sadelkammaren vid klubbbrummet har varit en kiosk. Det har redan beslutats att skåp på vänster sida i lektionssadelkammaren ska tas bort och att rummet ska organiseras om för att rymma mer. Rummet är varmt och låst.

Om föreningen uppför en maskinhall kan nuvarande traktorgarage till exempel göras om till en större sadelkammare med plats att förvara och sköta utrustning samt torka täcken. Traktorgaraget är beläget i en av gårdens vackra gamla byggnader och ligger centralt. Det finns flera möjliga användningsområden för detta utrymme som förefaller mer lämpliga än att parkera traktorn och vattentanken där.

Anslagsplats

Stall behöver en anslagsplats, men nuvarande anslagsytor i ridhusentréer och på övriga platser tenderar att bli tomma eller inaktuella. Det är för många anslagsplatser, med motsägelsefull information. Medlemmar tar också till sig information via hemsida och FB-grupper. Ta bort anslagstavlor som inte används. Rensa bort inaktuell information löpande.

Rehabutrustning

På anläggningen finns ingen rehabutrustning för häst som skrittmaskin, solarium, etcetera. Särskilt på Axelgård, som har mindre hagmark och en bit till anläggningen, hade till exempel skrittbånd varit värdefullt. Detta, liksom annan rehabutrustning, är inget som lagts i budget eller tidsatts, men kan övervägas framöver.

Plats för kärror

Vagnar, till exempel foder- och gödselvagnar, är utrymmeskrävande. Idag placeras skottkärror för gödselhantering i ponnystallet ute där det finns risk att de blåser iväg vid storm. Beroende på hur anläggningen utvecklas kan man överväga annan central plats för denna utrustning.

Ridytor

Ridhus

På anläggningen finns tre oisolerade ridhus:

- Rönnsströmska ridhuset "Stora ridhuset": 25 x 65 m
- Mellanridhuset: 20 x 40 m
- Lilla ridhuset: 12 x 24 m

Paddock

Utepaddocken mäter 46 x 64 meter och har sand/flisunderlag samt belysning.

Galoppspår/terrängbana

Runt sommarhagarna löper ett galoppspår som kantas av en bana med cirka 15 enkla terränghinder.

Vid Skånes ridsportförbunds besök på anläggningen kommenterades att lilla ridhuset och klubbrummet är bra och viktiga för föreningen. Vid kommunens besök kom däremot ett förslag att göra lilla ridhuset till lada/förråd, efter konsultation med brandkonsult om det går att göra brandskyddsmässigt. Vi har tagit fasta på att det är bättre för ridskolan med fler små ridhus än ett stort samt att det är säkert med ingång direkt från stall, således något att bevara.

Ridytornas underlag är viktiga för hästens hållbarhet och i förlängningen för våra möjligheter att hålla verksamhet. Bevattning är en viktig faktor, liksom kontinuerlig påfyllnad och arbete med traktor och harv. Det mest kritiska för paddocken är att lösa bevattningsmöjligheterna. Föreningen har sökt bidrag för regnvattensystem och bevattningslösningar. Vad gäller påfyllnad av sand/flis finns en planering gjord av föreningens anläggningskommitté med hjälp av extern underlagsfirma. Det har hög prioritet att ha en väl fungerande traktor med harv.

Det finns önskemål om att uppföra en permanent lång dressyrbana på nuvarande parkering.

Galoppspåret krymper om man inte håller undan gräs som växer in över spåret. Terrängbanan behöver klippas eller betas och hinderna behöver ses över regelbundet och renoveras vid behov.

Det bör finnas plats för uppsittning för fysiskt funktionsnedsatta i något av ridhusen.

Sargernas överliggare kan göras snedställd för att undvika skräpansamling. Vid reparation av ytterväggar i ridhus bör transparent material övervägas för bättre ljusinsläpp.

När nya hagdragningar görs kan man planera in fler ridstråk, vilket är angeläget då det finns begränsat med uterittsmöjligheter runt anläggningen och de som finns riskerar att minska med ny bebyggelse.

Ridbanor och övriga utrymmen ska på sikt ha LED-belysning eller solcellslampor. Utebelysningen ska förbättras på ridspår och vid Axelgård. Byte av system för strålkastare i paddocken kan övervägas och möjligen kan tiden optimeras ytterligare mot faktisk användning. Fler rörelsesensorer och dubbelbelysning kan övervägas. Med dubbelbelysning väljer man hur många lampor man vill tända.

Det är arbetskrävande att byta viss belysning, lift kan behövas. Rutinen bör vara att byta alla lampor samtidigt, även om de inte är sönder, om kostnaderna är försvarbara.

Ridhusens tak och väggar ska bytas vid behov. Lilla ridhuset bör få en ansiktslyftning med målade sargar och nya bokstäver. Personal har lyft fram önskemål om att se på möjligheten att isolera taket i mellanridhuset.

Ytor målade med Falu rödfärg målas om efter åtta år, vilket anläggningskommittén har en plan för:

- 2022: Västra delen av mellanridhuset bakom passagen mellan Lilla och Mellan. Lilla ridhuset: Västra gaveln av lilla ridhuset.
- 2024: Södra gavel av mellanridhuset. Norra sidan av mellanridhuset.
- 2028: Östra sidan av mellanridhuset mot parkering. Norra gaveln. Västra sidan mot gödselstack. Södra sidan mot uteboxarna. Halva gaveln av lilla ridhuset mot Mellanridhuset.

Paddock och någon av de nya ridvägarna bör förses med vallar eller häckar för vindsydd. Om vindsydd av paddock ska göras rekommenderas att fokusera på tre av fyra sidor men att låta kortsidan mot stallet vara öppen. Växterna kan vara ölandstok, rosenspirea eller häckar som avenbok eller lagerhägg.

En rid slinga kräver bara någon meter i bredd. Ett förslag är att se om det går att koppla ihop rid slinga hela vägen till Axelgård, även om det kan kosta lite i hage skulle det ha stort värde. Föreningen kan också driva en utökning och förbättring av ridstråk utanför anläggningen, som t ex tryggare övergång för ekipage och fotgängare vid busshållsplatsen Västra tornsvägen / Kävlinge vägen och vidare till Vallkärrabäcken. Fler ridstråk runt det som kallas "mossen", runt till exempel fastigheterna Nöbbelöv 6:1, 12:1 och 9:5 vore önskvärt, liksom tillstånd att rida på vägen Vallkärra 3:21 invid järnvägen efter de så kallade Kyrkängarna. Det är värdefullt med trygga ridmöjligheter mellan Stävie RF och Torns RF och framöver till Lunds nya ridhus. Vid vägbyggen och liknande i närområdet behöver föreningen bevaka möjligheterna till ridövergångar och ridning, vilket till exempel är aktuellt med Svenshögsvägen och Stångby Södra.

Samtal har förts med engagerade i Stångby angående den pumpstation som planeras i skogen där föreningens medlemmar gärna rider ut.

Hagar

För en god hästhållning krävs relativt stor markareal. Hästar behöver utevistelse med stor rörelsefrihet. De sliter hårt på marken som därför periodvis behöver vila. Det finns få vetenskapliga riktlinjer kring vilka ytor som krävs för hållbara gräsbeten. En rekommendation är max 2,5 häst per hektar. En annan riktlinje är att en hage ska vara minst 30 x 50 meter och då kunna hålla två hästar samt att varje ytterligare häst kräver ytterligare fem meter hage. Med större marker minskar risken för inälvparasiter (mask).

Elstängsel utmed allmän väg eller gångstig måste enligt Jordbruksverket märkas med varningsskyltar.

Hagar i "solfjäder" från stallet sett ger kortast väg vid utsläpp.

Föreningen har bestämt att alla hästar ska gå i flock. Det baseras bland annat på hästvälfärden och hästens behov av social kontakt. Hästarna ska få rasta sig ordentligt, vilket gör hanteringen av dem säkrare. Det finns begränsat antal hagar att dela på. Nya eller skadade hästar utgör undantag.

För ponnystallet med 31 hästar finns det totalt 8,9 hektar att dela på, varav endast en del är hagmark. Det innebär cirka 0,25 hektar per häst. För Axelgård med 15 hästar finns det totalt 2,4 hektar att dela på, varav endast en del är hagmark. Det innebär cirka 0,16 hektar per häst.

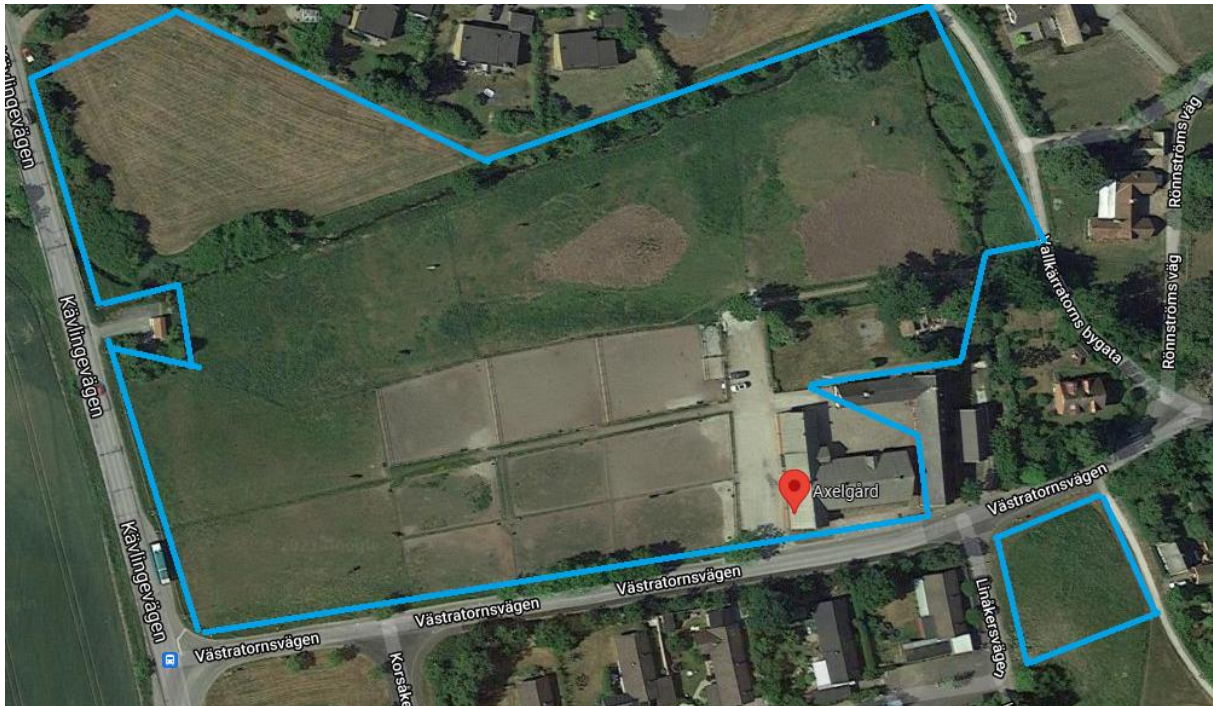
Under 2021 har det prövats att låta hästar beta på tomma gräsytor med tillfälliga inhägnader. Hästarna går ute långre tid på dygnet.

Man får rida i hagarna vid torr väderlek om man tar upp hästbajs efter sig.

Framöver är nya och mer flexibla hagdragningar högt på agendan. Förutom utsläppsgång tillika utrymningsväg bör stora delar av anläggningen hägnas in för att möjliggöra växelbete och öka säkerheten om häst kommer lös. En återkommande viktig insats är underhåll av hagar som

påfyllnad av grus i vinterhagar, byte av staket etcetera. Det ska fyllas på grus i vinterhagarna vid behov.

Hagar kan öppnas upp och göras större om fler hästar kan gå tillsammans. En möjlighet för fler hagar på Axelgård skulle kunna vara att se över om det går att få låna mer mark, se förslag nedan.

Förslag på önskemål om utökad hagmark

Föreningen ska hålla bäcken fri från växtlighet i den så kallade Bäckahagen.

För nyligen planterade träd i hagarna bör trädstöd sättas upp snarast.

Övrig utemiljö

Gödselstack

Om gödselstacken kan man å ena sidan tycka att det är synd att den ligger så centralt, att den är nästan det första som möter besökare, å andra sidan att den ska ligga centralt för att ha kort väg vid mockning.

För några år sedan övervägdes att flytta gödselstacken till bakom lilla ridhuset, så att man fick gå med kärrorna genom gattet där det idag förvaras pellets. Kostnaderna för ny platta avskräckte. Man tittade även på möjligheterna att ha container istället för gödselstack, nedsänkt eller på marken åtkomlig med ramp med trappa, men avstod då det innebar månatliga kostnader för tömning.

Såväl flytt av gödselstack som container skulle frigöra yta mellan stall och ridhus. Platsen är väl skyddad av byggnader och skulle kunna bli en trevlig innergård och entré, till exempel med plats för uppställning ute, skrittmaskin, en mindre inhägnad som longeringsvolt eller hage, sittplatser. Luften intill stall och uteboxar skulle förbättras. Gården mot grannen på andra sidan skulle avlastas. Platsen skulle även kunna användas till fler boxar.

Personalen menar att det är viktigt att gödselstacken fortsatt är centralt belägen.

Det nya gödselavtalet som innebär att Axelgårds container töms på stacken var tredje vecka och att stacken töms 3-4 gånger per år istället för en gång per år ger vissa kostnadsbesparingar, en mer lagom stor gödselstack och lättare utmockning. Det finns andra alternativ för att bli av med gödsel än det vi för närvarande använder oss av, till exempel kan gödsel rötas till biogas och den kan eldas i panna avsedd för förbränning av hästgödsel. Sådana lösningar prövas på flera hästanläggningar och möjligheterna bör följas framöver.

Det är möjligt att gödselstacken därför nu skulle kunna göras mindre, vilket skulle underlätta när man tar sig runt med häst på innergården.

Vid SvRFs besök föreslogs övertäckning av gödselstacken. Det gör den torrare och man slipper en del ohyra och lukt, därutöver är det mer estetiskt. Den skulle även kunna döljas med ett öppningsbart plank. Konsekvenser av sådana insatser bör analyseras vidare.

Exempel på åtgärder för mockning och utgödsling är att använda (mini-)lastare för att gödsla ut ströbäddar. Långsiktig lönsamhet för en sådan investering behöver beräknas och eventuella anpassningar av de gamla stallen behöver i så fall klarläggas.

En fyrhjuling med vagn har köpts in bland annat för att underlätta mockning av hagar.

Parkering

Anläggningen behöver en personbilsparkering för ridskoledeltagare, stallgäster och övriga bilburna besökare, en handikapp-parkering med närhet till centrala byggnader, uppställningsplats för hästransporter samt parkering för gästande vid tävling, parkering för traktor, fyrhjuling och sulkys under tak samt cykelparkering.

För en bättre trafiksituation vill föreningen skapa två zoner; en trafikfri och en för trafik. I den trafikfria zonen får endast människor och hästar vistas, med undantag för utryckningsfordon och trafik till boningshus. I trafikzonen bör en maskinhall placeras, samt en hårdgjord parkering för vardag och tävling. Till vardags kan personbilar stå nära byggnaderna, medan de vid tävling kan stå längre bort. Maskinhallen kan förses med enkel verkstadsdel. När det gäller maskinhall och foderlada finns det rundbågehallar, tälthallar och liknande billigare alternativ. Cykelvägen bör ledas om så att den fortsätter på samma sida diket och flyttas över längre ner.

I den längre planen för anläggningens utveckling finns en hårdgjord yta vid infarten till anläggningen. Tanken är att ytan i första hand ska användas som parkeringsplats vid tävling, annars kan den eventuellt användas som hage.

Elladdstationer hör till en modern parkering.

Lagringsplats för plastade ensilagebalar

Enligt SvRFs guide bör platsen för lagring av ensilagebalar vara hårdgjord med grus, asfalt eller dylikt och vara i skugga i så stor utsträckning som möjligt för att förhindra uppvärmning av fodret. Undvik platser längs framför allt söderfasader på hus. Personalen anser inte att hösilagebalar behöver ligga på hårdgjord yta.

Parkeringen invid maskinhall och foderlada skulle kunna vara lämplig plats.

Tillgången på halm och grovfoder är större på hösten, vilket innebär att priserna då är lägre. Det kan löna sig att köpa in halm och grovfoder för hela året, med då behövs större förvaringsytor. Beräkningar bör göras.

Gårdsplaner och planteringar

Vid gårdsplaner och gångar finns träd och buskar som behöver ses över. Allén består av träd i olika storlek, ålder, vitalitet och arter. Den står under beskyddande av alléskydd och ska vårdas därefter. Lämpliga beskärningar att planera in: grenar som växer mot allén, grenar som täcker anläggningens belysning samt döda grenar i träd där det är mycket folk i rörelse. Vid ytterligare trädplantering, till exempel för skugga i hagar, bör man använda trädslag som naverlönn, italiensk al, vårtbjörk, häckpoppel, fågelbär eller hägg. Vid fällning av träd kan stockar användas till hästarna i hagarna eller för att bygga hinder. Mer information finns i rekommendationer från Arbor Syd efter besök den 21 januari 2022.

Gårdsplanerna är idag delvis kullerstensbeklädda, deras avrinning behöver hållas effektiv och planerna ska hållas rena. Kullersten skall undvikas åtminstone på en en meter bred gång som leder från parkering genom anläggning till toalett. Det bör finnas rutiner för att snabbt åtgärda problem med snö och is samt hal lera framförallt där man leder häst. En gårdsplan kan vara lämplig plats för en snack-bar för hästarna.

Medlemmar har önskat någon form av minneslund eller ritual för hästar som lämnat oss.

Ett sätt att öka tillgängligheten är skyltning och skyltar för synskadade. Rullstolsramper kan öka tillgängligheten, liksom en nära belägen parkeringsplats med bra underlag. Alla gångar bör vara minst en meter breda.

Övrigt

Man kan fundera på att upplåta mark för veterinärstation, smedja, stallshop eller liknande som är till ömsesidig nytta för förening och näringsidkare. Det kan tillåtas även tillfälligt på del av marken, som food-trucks, sadelfixarbuss och dylikt.

Verksamheten är för barn och det kan skapas fler möjligheter till lek för de som inte rider, barn kan även göras mer delaktiga i vad som kan göras roligare och bättre.

Teknik för vardag och tävling ska uppdateras.

Föreningen har viss gemensam service som tvättmaskin, hästtransport och gallerläp. Det kan övervägas om alla maskiner ska vara hyrbara och om vi ska hålla med klippmaskiner och annan utrustning som efterfrågas. Flismaskin kan för övrigt vara ett alternativ för föreningen för att kunna flisa vedartat material och lägga ut på gångar (mot halka) eller som marktäckare i rabatter.

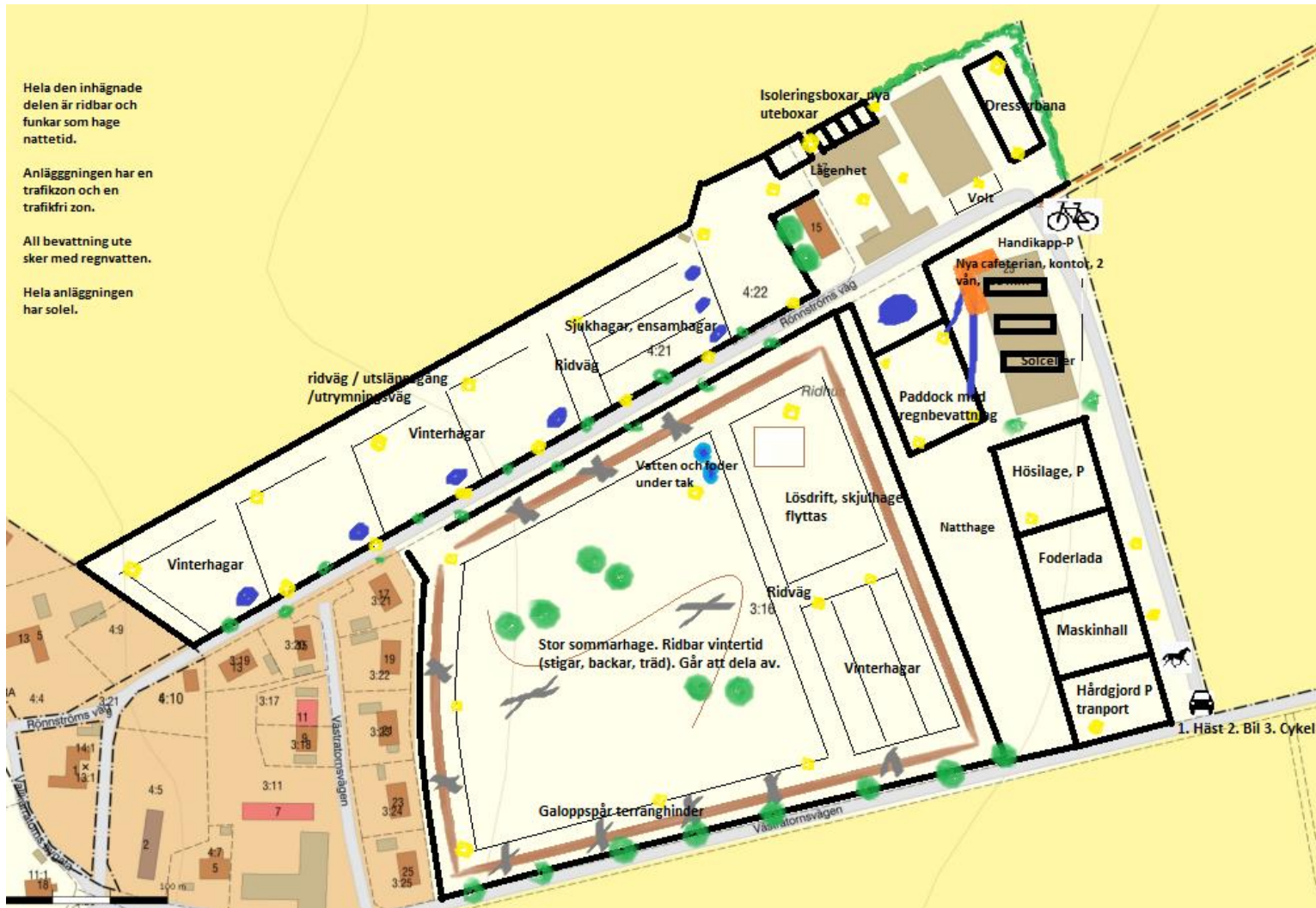
Instruktioner och ritningar för anläggningen ska hållas på en gemensam digital plattform. Ett dokumentträd ska skapas.

En del av arbetet kräver särskild kompetens och utrustning och bör utföras på hantverksmässigt sätt, varför föreningen ska ta in extern hjälp vid behov.

I budget för år 2022 finns medel avsatta för konsult hjälp avseende de större utvecklingsidéerna för att få hjälp att få ihop helheten på ett bra sätt och avgöra i vilken ordning saker bör göras.

Visionsbild

Visionsbilden ovan är ett exempel på hur anläggningen skulle kunna utvecklas, framförallt med avseende på funktioner som bör adderas på anläggningen.

Ett års anläggningsskötsel i stora drag

Januari	Krisövning eller brandövning
Februari	Översyn traktor/maskiner (servicebehov, utrustning med mera).
Kontinuerligt	Laga boxar, stallinredning, hagar, övriga utrymmen
Mars	Halvårskontroll hjärtstartare, släppa vårens anläggningsschema
Mars	Sista dag för anläggningsskottbidrag & lokalkompensationsbidrag Lunds
Mars	Översyn terrängbana
April	Igångsättning ridhusbevattning och vatten i hagarna, hagkoll
April	Stallmöte
Maj	Arbetsdag (maj/juni) - säkerställ klippning vid sommarhagarnas staket
Juni	Målningsarbete inne och ute enligt plan
Maj - Aug	Rensa ogräs på Axelgård, klippa i hagar
Juli/Juli	Sommarjobb ungdomar - Kom ihåg: arvodering till sommarjobbare
Juli	Påfyllning flis/sand i ridhus och paddock
Augusti	Släppa höstens anläggningsschema
Augusti	Grus i hagar
Sept	Arbetsdag
Sept	Halvårskontroll hjärtstartare
Okt	Planering/inköp sand och salt för snö- och isbekämpning
Okt	Översyn stall mm Försäkringsbolaget Sveland
Okt	Lämpligt med avstämning med kommun kring hela anläggningen
Nov	Underlagsarbete i stora och mellan
Nov	Avstängning ridhusbevattning / vatten i hagarna, saltning/snöröjning
Nov	Brandsyn, elinstallationer, göres enligt plan
Dec	Plan- och budgetarbete för kommande år på anläggningen

PRIORITERINGAR ÅR 2022

Enskilda poster behöver kostnadsberäknas, men följande åtgärder är föreslagna i budget för år 2022:

Underhåll

Vad	Var	Preliminär kostnad, SEK
Gödning hagar	Axelgård	10 000
Mark, reparationer och underhåll	Axelgård	59 000
Sand & flis, arbete	Mellanridhus och Rönnsströmska	60 000
Underlagsbyte	Mellanridhus	200 000
Sand & flis, arbete	Paddock	40 000
Flis	Lilla ridhuset	2 000
Upprustning av träfasaden på	Lilla ridhuset mot innergården + kontorsgaveln	30 000
Fasad, sarg och innerväggar	Mellanridhus	80 000
Traktorunderhåll		100 000
Nya pinnar	Harv	2 500
Sommarjobb	Föreningsungdomar	20 000
Belysning	Anläggning + ponnystall	20 000
Lifthyra		20 000
Sand och salt	Alla ytor	15 000
LED-belysning	Rönnsströmska	200 000
Boxdörrar, väggar, krubbor	Ponnystall	5 000
Täckeshängare	Ponnystall	1 500
Hyllor	Foderkammare	1 000
Skjutdörrar	Veteranstall	25 000
Gummimattor	Spolspilta ponnystall, veteran	20 000
Åtgärd golv box 8 pga halka	Ponnystall	5 000
Rutor loft	Ponnystall	2 000
Spackel, lagningar	Ponnystall	5 000
Terrängbana	Anläggning	1 500

Utveckling

Vad	Kommentar	Preliminär kostnad, SEK
Bevattningssystem paddock	Om sökt bidrag för regnvattensystem och solceller beviljas medfinansierar föreningen detta med 10 procent. Vid ej sökt bidrag finansierar föreningen enbart bevattningssystem för paddock enligt offert från Swegens bevattning.	85 000 inkl moms
Staket längs Västratornsvägen	Enligt offert från Djurgården 24 november 2021	78 330 exkl moms
Träd, framförallt allén	Enligt kommande plan och offert från Arbor syd	
Solpaneler	Om sökt bidrag ej beviljas installeras solpaneler för att täcka behov i Rönnsströmska samt utepaddock enligt förslag från Krafringen	288 888 inkl moms Fullpris
Läktare bortom domarkur	Läktaren bortom domarkuren i Rönnsströmska ska iordningsställas för publik	
Dusch	I klubbans toalett	35 000
Hästkarantän	2 boxar med skötselplats	150 000
Konsult fortsatt utveckling	Helhetsgrepp anläggning	75 000

För vidare utredning

Takbyte Axelgård		Avvakta Lundafastigheters utredning
Värme	Luftvärme i rum som domarkur, domarvagn, sekretariat, kontor, sadelkammare, foderutrymmen, läktare, med mera. Tills vidare kan infravärme/grislampor övervägas till exempel på läktare.	Avvakta standardhöjning vid Rönnsströmska
Tillgänglighet		Avvakta standardhöjning Rönnsströmska
Ridvägar inom anläggning		Utred 2022
Ta bort loft i ponnystall		Utred 2022

Teknik (vardag, tävling, admin)		Utred 2022
VVS-kapacitet, eventuellt stambyte		Utred 2022
Flytta skjulhage närmre stall		Utred 2022
Ventilation		Utred 2022
Gödselstack, övertäckning, flytt, annan lösning?		Utred 2022
Maskinhall		Utred 2022
Dressyrbana ute		Utred 2022
Ny parkering, nytt läge		Utred 2022
Lagringsplats hösilage		Utred 2022
Ny servicedel		Utred 2022

Övriga åtgärder

Omorganisering av lektionssadelkammaren, borttagning av skåp med mera.
Dränering parkering mot mellanridhus.
Vid renovering av box: Gör kryssdörrar, skjutdörrar, massivt trä och gammal stil. Öppningsbara inifrån, inga luckor. Följ färgkoder, sträva efter att återvinna, ha gamla handtag och beslag. Om lämpligt ska foderlucka vara stor nog även för grovfoder.
Vid grävning: Schaktmassor ska läggas som en vall runt paddocken för att förhindra sandflykt.
Bila bort eller fasa av trösklar.
Skyltar för synskadade.
Målningsplan med färgkoder och intervall.
Notera om det finns utstickande saker som behöver skyddsanordningar.
Varningsskyltar elstängsel allmän väg.
Elrevision planerad.
Rama in ritningar, sätt upp.
Skapa ritningar för stallen som de ser ut idag. Plan och situation. Nuvarande ritningar är inaktuella. Göres vid behov.

Till arbetsdagar / schema / sommarjobb (Axelgård och ponnystall vid behov):

Stamtavlor i originalstil.
